

Michał Baran

SKUTECZNOŚĆ UTRZYMYWANIA STRATEGICZNEJ PRZEWAGI KONKURENCYJNEJ PRZEZ LIDERÓW BRANŻY BUDOWLANEJ W ŚWIETLE KRYZYSU W OTOCZENIU GOSPODARCZYM

STRESZCZENIE: Temat rozległych skutków kryzysu ekonomicznego ostatnich lat dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w branży budowlanej podejmowano w licznych publikacjach naukowych. Celem rozdziału jest próba odpowiedzi na pytania o kondycję najważniejszych reprezentantów sektora oraz o zdolność utrzymywania przez nich przewagi konkurencyjnej z perspektywy rozpatrywanego czasu. W badaniach porównawczych wykorzystano zestaw syntetycznych charakterystyk opisujących sytuację poszczególnych podmiotów.

SŁOWA KLUCZOWE: zarządzanie strategiczne, przewaga konkurencyjna, przedsiębiorstwa budowlane.

1. BRANŻA BUDOWLANA W POLSCE

Budownictwo dla wielu gospodarek stanowi swoiste „koło zamachowe” istotnie wpływające na koniunkturę w wielu gałęziach przemysłu. Z jego potencjału czerpią producenci materiałów budowlanych, wykończeniowych, wytwórcy sprzętu AGD i mebli, instytucje finansowe oraz liczni pośrednicy, handel, usługodawcy, drobni rzemieślnicy (Waligórka, 2012). Jest to więc obszar wrażliwy, który posiada potencjalnie bardzo znaczącą siłę oddziaływania – zarówno pozytywnego, jak i negatywnego – na sytuację ekonomiczną danego kraju. Nie dziwi zatem fakt, iż wszelkie uwarunkowania, jakie mogą silnie zaważyć na kondycji przedsiębiorstw tego sektora, podlegają gruntownej analizie, której celem jest przewidywanie skutków oraz

proponowanie sposobów przeciwdziałania ewentualnym negatywnym następstwom ich wystąpienia (Florek-Paszkowska, Cymanow, 2013). Do specyficznych cech przywołanych w tytule liderów branży budowlanej należy zdolność podejmowania się przez nich realizacji projektów wymagających unikatowych kompetencji ze względu na skalę przedsięwzięcia, wymagania techniczne, konieczność posiadania zaplecza finansowego, kadrowego, sprzętowego, udokumentowanego doświadczenia. Tego rodzaju inwestycje należą do kategorii zadań infrastrukturalnych i wpływają również pośrednio, długofalowo na los całej gospodarki (Gręda, 2010). Warte odnotowania jest w tym kontekście wyjątkowe znaczenie systemu bankowego przy kreowaniu warunków pomyślnego rozwoju wielkich przedsięwzięć, tak istotnych dla branży budowlanej (Zachorowska, Wójcik-Mazur, 2011). Waga skutków podejmowanych tutaj decyzji skłania do podejmowania prób wielokryterialnej oceny badanej rzeczywistości dzięki równoczesnej analizie poziomu kilku parametrów (Adamus, Gręda, 2005).

Kryzys gospodarczy, który objawił się zarówno w wymiarze globalnym, jak i w znaczącej skali w samej Polsce w drugiej połowie pierwszej dekady XXI wieku, obnażył słabość licznych przedsiębiorstw (Bauer, 2011). Branża budowlana, jako dostawca dóbr i usług o charakterze inwestycyjnym, została poddana bardzo silnej presji ze strony kurczącego się rynku oraz zagrożeń wynikających z utraty płynności przez wiele kooperujących podmiotów, kluczowych klientów. Zagadnienie poszukiwania skutecznych dróg wyjścia z zaistniałej sytuacji stanowi odrębne wyzwanie i jest zadaniem o doniosłym znaczeniu praktycznym (Łasak, 2011). Podstawę prezentowanych tutaj rozważań stanowi analiza przeprowadzona na podstawie danych pochodzących z lat 2005–2012. Jest to okres czasu, z którym związane są najbardziej charakterystyczne zjawiska kryzysowe. Osiągnięte wtedy wyniki finansowe poszczególnych przedsiębiorstw stanowią wartościowe źródło informacji na temat zdolności konkretnych podmiotów do radzenia sobie z zewnętrznymi trudnościami (Bauer, Jedynak, Jedynak, 2010). Jest to również syntetyczne narzędzie pomiaru względnej skuteczności działania porównywanych konkurentów, zwłaszcza z perspektywy racjonalności zapewnienia im źródeł dalszego finansowania prowadzonej przez nich działalności (Trojak, 2010). Skuteczność utrzymywania strategicznej przewagi konkurencyjnej będzie tutaj rozumiana jako zdolność pozostawania na wyższej pozycji względem rynkowych rywali w poszczególnych rankingach w kolejnych okresach (dotyczy to również wielkości zasobów ludzkich pozostających do dyspozycji danego podmiotu). Należy zastrzec, iż prezentacja zagadnienia została oparta na analizie jedynie wybranych przypadków, będących przykładem pewnych postaw. Tym samym celem publikacji, oprócz wstępnej diagnozy potencjalnych zjawisk kształtujących dynamikę funkcjonowania badanej rzeczywistości,

jest również poszukiwanie wzorców wartych szerszego opisanie i popularyzacji (Lipińska, 2012).

2. CHARAKTERYSTYKA NAJWIĘKSZYCH PRZEDSIĘBIORSTW BRANŻY BUDOWLANEJ W LATACH 2005–2012

Rozpatrując sytuację polskich przedsiębiorstw branży budowlanej, należy na wstępie poczynić założenie, iż przedmiotem rozważań będą podmioty mające swoje siedziby na terytorium Polski. Z tego powodu pojawią się tutaj firmy kojarzone z instytucjami zagranicznymi, które jednak w rzeczywistości posiadają niezależną osobowość prawną jako „spółki córki” zewnętrznych właścicieli. Kolejną okolicznością wpływającą na kształt oraz zakres przeprowadzonej analizy jest konieczność jej ograniczenia do podmiotów udostępniających wystarczającą liczbę informacji na swój temat. Liczne przedsiębiorstwa stosują restrykcyjną, zachowawczą strategię w tym względzie co nie pozwala na zebranie całościowych, wiarygodnych danych mogących stanowić obiektywną podstawę oszacowań statystycznych. Pośród liderów branży istnieje jednak wystarczająco duża grupa takich przypadków, które dzięki polityce jawności stanowią wartościowy materiał do przeprowadzenia koniecznych porównań. Umożliwia to określenie potencjalnych relacji, zjawisk charakteryzujących sytuację każdego z podmiotów (Sierotowicz, 2013). Zważywszy na występujące ograniczenia związane z poufnością danych charakteryzujących kondycję uwzględnianych podmiotów, badania objęły jedynie takie przedsiębiorstwa, które upubliczniają potrzebne informacje w niezbędnym rozmiarze i zakresie. Prezentowane podejście stanowi nawiązanie do idei *case study* zgodnej z nurtem postmodernizmu w zarządzaniu. Tym samym wykorzystane poniżej dane nie stanowią reprezentatywnej próby badawczej w sensie statystycznym, jednakże – ze względu na wybór spośród najważniejszych przedstawicieli sektora – pozwalają zilustrować najważniejsze tendencje występujące w badanej przestrzeni. W szczególności w zestawieniu będącym podstawą dalszych prac znalazły się: Budimex (B), Warbud (W), Hochtief Polska (H), Kopex (K), Polbau (P), Trasko Invest (T), PBG, Mostostal Zabrze – Holding (M), Wrobis (Wr), Chemobudowa (Ch). Warto tutaj poczynić jeszcze jedno zastrzeżenie, iż w warunkach kryzysu przedsiębiorstwa niekiedy ujawniają tendencję do manipulowania upublicznianymi danymi na swój temat, aby ratować własny wizerunek w oczach inwestorów. Na przyjętym poziomie ogólności z dużym prawdopodobieństwem można jednak uznać analizowane informacje za wystarczająco wiarygodne (Kutera, Surdykowska, 2009).

Tabela 1. Charakterystyka dziesięciu wiodących przedsiębiorstw sektora według stanu na początek 2005 roku (obróć, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

2005	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
B	2156	1	1820	499	23	4835
W	974	-54	492	-1	3	646
H	526	8	323	77	26	602
K	437	12	350	84	9	2595
P	259	2	117	27	3	2408
T	250	0	61	5	5	400
PBG	216	18	309	142	17	410
M	159	-27	208	-117	1	2300
Wr	133	2	55	13	1	250
Ch	131	2	69	21	1	893
SUMA	5241	-36	3804	750	89	15339

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Listy 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2005). „Rzeczpospolita”, nr 3700, 30.11.2005.

Pierwszy z uwzględnionych okresów (tabela 1) stanowi bazę porównawczą dalszych analiz i pozwala nakreślić początkową, wewnętrzną strukturę grupy badanych przedsiębiorstw. Zajmujący pozycję lidera Budimex odpowiada za 41% ogółu obrotów, co daje mu dwukrotną przewagę nad kolejną firmą. Uwagę zwraca sytuacja dwóch podmiotów – drugiego w rankingu według kryterium wielkości obrotów Warbudu oraz siódmego w tym zestawieniu Mostostalu Zabrze. Obie spółki generują straty i posiadają ujemne kapitały własne. Kolejną obserwację stanowi spostrzeżenie, iż wielkość zatrudnienia pozostaje bez wyraźnego związku z wartościowo wyrażoną skalą działalności.

Kolejny rok (tabela 2) przyniósł awans dwóch i spadek dwóch przedsiębiorstw w rankingu zbudowanym według kryterium wielkości obrotów. W ośmiu przypadkach obroty wzrosły, w dwóch skurczyły się. Zysk netto podniósł się u siedmiu podmiotów, u trzech zmalał. Przyrost aktywów odnotowało dziewięć firm, jedna – spadek. Większe kapitały własne znalazły się w posiadaniu dziewięciu spółek, jedna utrzymała poziom z roku poprzedniego. Inwestycje zintensyfikowały cztery przedsiębiorstwa, cztery ograniczyły, dwa ponowiły w identycznym jak rok wcześniej rozmiarze. Zatrudnienie uległo zwiększeniu w siedmiu przypadkach, w dwóch zostało ograniczone, w jednym pozostało bez zmian.

Tabela 2. Charakterystyka dziesięciu wiodących przedsiębiorstw sektora według stanu na początek 2006 roku (obróć, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

2006	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
B	2703	0	1939	525	13	5054
W	990	8	358	60	3	778
H	803	16	412	80	1	626
K	587	20	378	106	15	2569
P	252	0	122	27	3	2210
T	262	2	65	7	1	400
PBG	409	38	666	191	34	575
M	347	-19	213	-101	6	2314
Wr	181	3	89	17	4	300
Ch	99	1	74	22	0	1000
SUMA	6633	69	4316	934	80	15826

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Listy 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2006). „Rzeczpospolita”, nr 3977, 26.10.2006.

Tabela 3. Charakterystyka dziesięciu wiodących przedsiębiorstw sektora według stanu na początek 2007 roku (obróć, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

2007	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
B	3043	4	2238	525	25	6001
W	1015	11	578	71	20	886
H	959	14	501	99	1	764
K	577	15	340	120	12	2876
P	229	-3	113	35	0	1500
T	390	8	86	17	2	504
PBG	675	57	1044	380	97	2135
M	486	76	373	135	6	2629
Wr	311	25	126	36	9	400
Ch	163	1	202	26	2	895
SUMA	7848	208	5601	1444	174	18590

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Listy 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2007). „Rzeczpospolita”, nr 255 (7852), 31.10.2007.

W 2007 roku (tabela 3) dwa przedsiębiorstwa przesunęły się na wyższe miejsca względem konkurentów w kategorii generowanych obrotów, dwa

musiały się pogodzić z degradacją, pozostałe utrzymały wcześniej zajmowaną pozycję. Obroty wzrosły ośmiu podmiotom, dwóm spadły. Zysk netto powiększyło sześć spółek, trzy miały wynik gorszy, u jednej poziom się nie zmienił. Aktywa podniosło ośmiu przedstawicieli analizowanej branży, a dwóch ograniczyło. W przypadku kapitałów własnych relacja ta wynosiła dziewięć do jednego. Inwestycje wzmoгло sześć przedsiębiorstw, dwa pozostawiły je bez zmian, dwa zmniejszyły. Dodatkowe zatrudnienie miało miejsce u ośmiu podmiotów, dwa dokonały redukcji w tym zakresie.

Tabela 4. Charakterystyka dziesięciu wiodących przedsiębiorstw sektora według stanu na początek 2008 roku (obróć, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

2008	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
B	3076	14	2344	536	11	5396
W	1645	52	683	119	11	1200
H	1149	12	562	103	2	910
K	1272	517	2602	2124	318	6429
P	206	2	219	35	5	1083
T	536	36	129	53	0	540
PBG	1377	117	2289	817	133	2500
M	683	58	367	200	6	2731
Wr	324	0	135	45	0	740
Ch	222	6	222	40	2	966
SUMA	10490	814	9552	4072	488	22495

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Listy 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2008). „Rzeczpospolita”, nr 256 (8157), 31.10.2008.

Rok 2008 (tabela 4) pokazał znaczne ruchy wewnątrz rankingu przywołanego w kontekście przeprowadzonych porównań rezultatów działalności badanej grupy przedsiębiorstw. Trzy z nich awansowały, pięć pozostało na swych miejscach, dwa spadły. Obroty wzrosły w prawie wszystkich przypadkach (odnotowano tylko jeden spadek). Wyższy zysk netto wykazało siedem podmiotów, trzy osiągnęły wynik gorszy niż w okresie wcześniejszym. Posiadane aktywa okazały się większe u dziewięciu spółek, jedna przyznała, że doszło do ich redukcji. W zbliżony sposób zachowywały się kapitały własne dzięki dziewięciu wzrostom, którym jednak towarzyszył również jeden przypadek utrzymania wcześniejszego poziomu. Zmiany w zakresie inwestycji były bardziej zróżnicowane: cztery przyrosty, cztery spadki, dwa wyniki bez zmian. Zatrudnienie okazało się wyższe u ośmiu przedsiębiorstw, a u dwóch mniejsze.

Tabela 5. Charakterystyka dziesięciu wiodących przedsiębiorstw sektora według stanu na początek 2009 roku (obróć, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

2009	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
B	3350	105	2798	645	30	4972
W	1621	33	1107	101	6	1228
H	1232	56	681	110	4	907
K	1983	104	3233	2097	174	6400
P	245	7	122	45	7	1157
T	569	44	172	87	5	569
PBG	2091	190	2859	1114	105	3977
M	837	48	626	224	23	2220
Wr	326	23	137	45	1	760
Ch	167	2	203	25	2	763
SUMA	12421	612	11938	4493	357	22953

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Listy 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2009). „Rzeczpospolita”, nr 275 (8481), 24.11.2009.

Piąty z badanych okresów czasu (tabela 5) przyniósł w wymiarze ilościowym powtórzenie zmian odnotowanych rok wcześniej: trzy zdarzenia awansu, pięć przypadków bez zmian i dwa spadki. Wyższe obroty wygenerowało osiem podmiotów, dwa musiały się pogodzić z ich ograniczeniem. Wzrosty zysku netto zgłosiło sześć przedsiębiorstw, cztery miały gorsze wyniki w tym zakresie. Aktywa powiększyło siedem spółek, trzy ograniczyły. Kapitały własne okazały się większe w sześciu przypadkach, w trzech były niższe, w jednym pozostały na wcześniejszym poziomie. Inwestycje zwiększyło sześć podmiotów, trzy zredukowały, jeden powtórzył swoją wcześniejszą decyzję. Zatrudnienie spadło oraz wzrosło odpowiednio u połowy spółek.

Rok 2010 (tabela 6) dał awans jednej spółce, dla kolejnej oznaczał degradację, a dla ośmiu zachowanie dotychczasowej pozycji w rankingu stworzonym na podstawie wielkości obrotów. Wskaźnik ten wzrósł u trzech przedsiębiorstw, siedem miało wynik gorszy niż we wcześniejszym okresie. Zysk netto uległ poprawie lub pogorszeniu odpowiednio w co drugiej firmie. Podobne obserwacje dotyczą wartości aktywów (pięć wzrostów oraz pięć redukcji). Kapitały własne podniosło siedem podmiotów, trzy zmniejszyły. Inwestycje okazały się znaczniejsze w przypadku dwóch spółek, podczas gdy osiem dokonało cięcia wydatków tego rodzaju. Wzrost zatrudnienia pokazało jedno przedsiębiorstwo wobec ograniczenia jego rozmiarów u dziewięciu firm.

Tabela 6. Charakterystyka dziesięciu wiodących przedsiębiorstw sektora według stanu na początek 2010 roku (obróć, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

2010	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
B	3290	174	3340	586	14	4294
W	1538	70	1131	143	4	999
H	927	59	591	125	1	805
K	2313	97	3351	2281	129	6387
P	226	3	105	47	3	900
T	261	1	191	79	4	490
PBG	2578	222	4008	1623	119	3722
M	984	43	624	241	31	2300
Wr	228	-4	135	33	0	640
Ch	147	4	195	28	1	667
SUMA	12492	669	13671	5186	306	21204

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Listy 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2010). „Rzeczpospolita”, nr 252 (8763), 27.10.2010.

Tabela 7. Charakterystyka dziesięciu wiodących przedsiębiorstw sektora według stanu na początek 2011 roku (obróć, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

2011	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
B	4430	267	4067	680	22	4644
W	1330	65	1122	143	13	1098
H	894	34	616	133	1	805
K	2365	41	3644	2377	143	6759
P	213	7	95	50	1	850
T	338	4	165	95	3	431
PBG	2740	190	4750	1591	144	3302
M	904	21	728	266	20	2376
Wr	165	5	132	37	0	640
Ch	166	3	210	25	1	786
SUMA	13545	637	15529	5397	348	21691

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Listy 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2011). „Rzeczpospolita”, nr 249 (9065), 25.10.2011.

W 2011 roku (tabela 7) doszło do pogorszenia względnej pozycji tylko jednego przedsiębiorstwa, dwa poprawiły swoje miejsca w rankingu, a siedem pozostało w sytuacji analogicznej do okresu wcześniejszego. Rozmiar

obrotów uległ zwiększeniu w przypadku pięciu podmiotów, tyle samo z nich wykazało spadki w tym zakresie. Zysk netto podniosły cztery spółki, podczas gdy sześć pozostałych odnotowało ograniczenia tak mierzonej efektywności działania. Sześć firm zdołało doprowadzić do wzrostu rozmiaru aktywów pozostających do ich dyspozycji, a cztery spotkało pogorszenie wyników w tej kategorii. Dodatkowe kapitały własne uzyskało siedem przedsiębiorstw, dwa zredukowały, jedno pozostawiło je na wcześniejszym poziomie. Inwestycje zwiększyły cztery podmioty, trzy utrzymały w identycznym rozmiarze, jak to miało miejsce rok wcześniej, a kolejne trzy ograniczyły. Przyrost zatrudnienia stał się udziałem pięciu spółek, dwie nie zdecydowały się na przeprowadzenie zmian tego parametru, trzy dokonały jego zmniejszenia.

Tabela 8. Charakterystyka dziesięciu wiodących przedsiębiorstw sektora według stanu na początek 2012 roku (obrót, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

2012	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
B	5517	261	4551	711	52	5047
W	1413	50	1025	133	8	1097
H	884	26	569	119	1	828
K	2126	157	3786	2486	186	5606
P	232	6	114	57	2	800
T	567	14	263	107	4	334
PBG	3671	171	6507	2271	4	4319
M	930	30	661	263	16	2055
Wr	233	-8	122	25	0	600
Ch	230	4	190	30	1	621
SUMA	15803	711	17788	6202	274	21307

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Listy 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2012). „Rzeczpospolita”, nr 249 (9369), 24.10.2012.

Ostatni spośród analizowanych okresów (tabela 8) przyniósł niewielkie zmiany podstawowego zestawienia: jeden wzrost, dwa spadki i siedem powtarzających się wyników. Obroty poprawiło aż osiem przedsiębiorstw wobec ograniczenia tak mierzonej skali działalności przez dwa pozostałe. Zysk netto zwiększyły cztery podmioty, sześć odnotowało pogorszenie jego rozmiarów. Aktywa podniosło i obniżyło po pięć spółek. Wzrost kapitałów własnych odnotowało sześć firm, cztery posiadały mniejsze zasoby do dyspozycji w tym zakresie niż w roku poprzednim. Inwestycje zintensyfikowały cztery przedsiębiorstwa, trzy ograniczyły, trzy utrzymały na dotychczasowym po-

ziomie. Przyrost zatrudnienia stał się udziałem trzech podmiotów, a siedem dokonało jego redukcji.

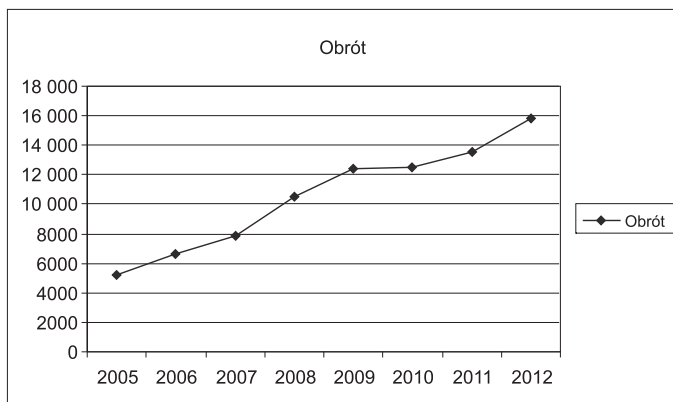
Tabela 9. Porównanie zagregowanych charakterystyk sektora na przestrzeni lat 2005–2012 (obróć, zysk netto, aktywa, kapitał własny, inwestycje wyrażone w milionach zł; zatrudnienie wyrażone rzeczywistą liczbą osób)

	Obrót	ZN	Akt.	Kap. W.	Inwest.	Zatr.
2005	5241	-36	3804	750	89	15339
2006	6633	69	4316	934	80	15826
2007	7848	208	5601	1444	174	18590
2008	10490	814	9552	4072	488	22495
2009	12421	612	11938	4493	357	22953
2010	12492	669	13671	5186	306	21204
2011	13545	637	15529	5397	348	21691
2012	15803	711	17788	6202	274	21307

Źródło: opracowanie własne.

Skumulowane wyniki grupy dziesięciu uwzględnionych w badaniach przedsiębiorstw w zakresie zmian sześciu kluczowych parametrów w latach 2005–2012 (tabela 9) uwidaczniają szereg interesujących zależności. Z perspektywy zbiorowości analizowanych podmiotów traktowanych jako całość występuje zgodność w zakresie kierunku zmian obrotów, aktywów, kapitałów własnych. Jednak już tempo owych zmian nie wykazuje tak daleko idącej zgodności (analogie występują tutaj tylko pomiędzy poziomem aktywów oraz kapitałów własnych). W przypadku skumulowanego zysku netto, inwestycji oraz wielkości zatrudnienia, okresy wzrostów przeplatają się z okresami spadkowymi. Szczególna burzliwość zmian cechuje skalę podejmowanych corocznie inwestycji. Dostrzegalna jest także pewna zależność polegająca na spadku poziomu zatrudnienia w okresie następującym po roku, w którym doszło do redukcji zysku netto. Taka sytuacja powtarza się dwukrotnie: lata 2009 i 2011 sygnalizują konsekwencje w 2010 oraz 2012 roku.

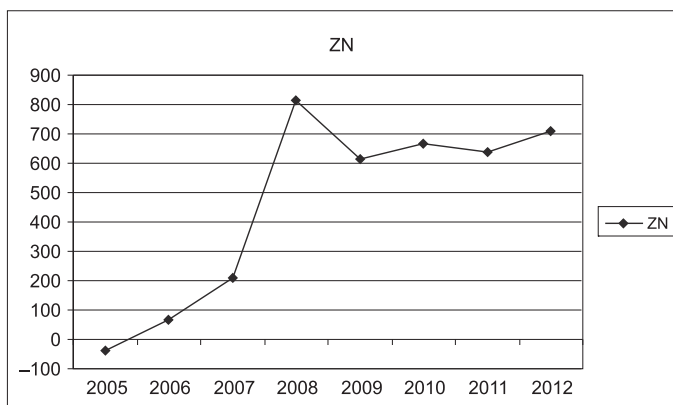
Wykres 1, obrazujący dynamikę wielkości skumulowanych obrotów wszystkich uwzględnionych spółek, wskazuje na istnienie trendu wznoszącego. Przyjmuje on kształt sinusoidy, nieznacznie oscylując wokół linii stromo wznoszącej się ku górze. Mimo iż w każdym kolejnym roku mamy do czynienia z dodatnią zmianą odczytywanych wartości, rezultat ten ulega wyraźnemu osłabieniu w roku 2010. Ostatnie dwa lata uwidaczniają jednak wyraźny powrót na ścieżkę szybkiego wzrostu wielkości obrotów.

Wykres 1. Obroty badanej grupy przedstawicieli sektora w latach 2005–2012 (w milionach zł)

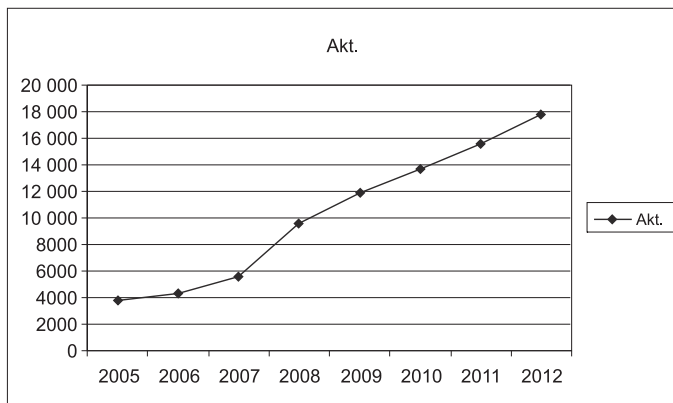
Źródło: opracowanie własne.

Krzywą (wykres 2) obrazującą skalę corocznych zmian wartości zsumowanych zysków netto dziesięciu badanych przedsiębiorstw cechuje jeden z dwóch najwyższych poziomów burzliwości, który można zaobserwować, analizując sześć kolejno prezentowanych wykresów. Po bardzo dynamicznym zwiększającym tempem wzroście w latach 2005–2008 następuje załamanie i kilkuletni czas będący w zasadzie okresem stagnacji. Od 2009 roku do końca pomiaru odczytywane wyniki lekko wahają się bez wyraźnego wybicia w którąkolwiek stronę, stabilizując się nieznacznie powyżej historycznego maksimum.

Wykres 2. Zysk netto badanej grupy przedstawicieli sektora w latach 2005–2012 (w milionach zł)

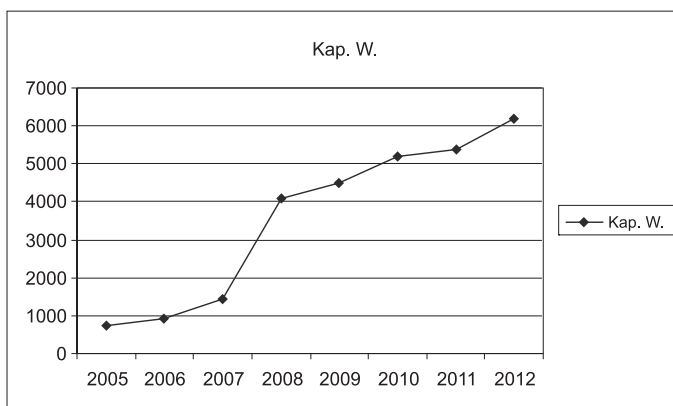
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 3. Aktywa badanej grupy przedstawicieli sektora w latach 2005–2012 (w milionach zł)

Źródło: opracowanie własne.

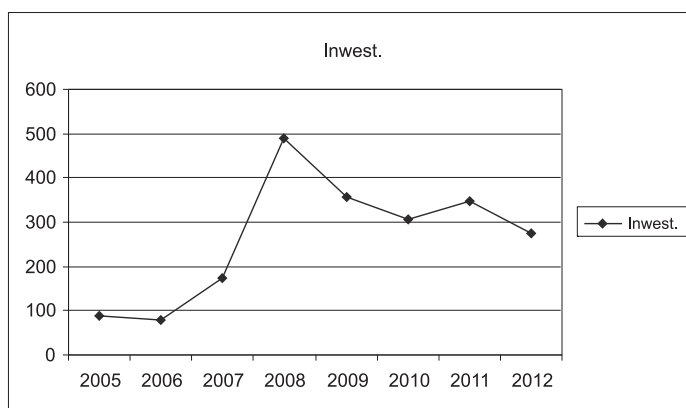
Wykres 3, przedstawiający wielkość łącznych aktywów pozostających do dyspozycji wziętych pod uwagę podmiotów, posiada stosunkowo jednorodny przebieg. Dają się jednak tutaj wyróżnić dwie wyraźnie odrębne fazy posiadające własną specyfikę. Pierwsza z nich to przyspieszający stopniowo wzrost, od bardzo łagodnych zmian pomiędzy rokiem 2005–2006, aż po dynamiczny skok w latach 2007–2008. Druga faza to jednostajny ruch ku górze pozbawiony istotnych wahań wokół wyłaniającego się trendu.

Wykres 4. Kapitał własny badanej grupy przedstawicieli sektora w latach 2005–2012 (w milionach zł)

Źródło: opracowanie własne.

Przebieg linii (wykres 4) powstałej dzięki naniesieniu danych reprezentujących zsumowaną wartość kapitałów własnych wszystkich dziesięciu przedsiębiorstw w ograniczonym zakresie przypomina podobny wykres sporządzony dla kategorii pokazywanych na wcześniejszej ilustracji aktywów. Tutaj jednak, mimo że również istnieją dwie fazy zmian o podobnym charakterze jak poprzednio, pierwsza z nich kończy się znacznie gwałtowniejszym wzrostem. Druga faza przebiega wokół wyraźnego trendu wzrostowego, tym niemniej dostrzegalne są niewielkie wahania o sinusoidalnym kształcie.

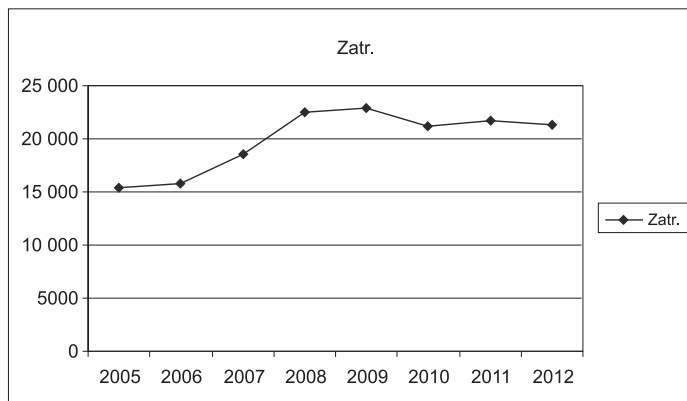

Wykres 5. Inwestycje badanej grupy przedstawicieli sektora w latach 2005–2012 (w milionach zł)

Źródło: opracowanie własne.

Krzywa (wykres 5) sporządzona na podstawie danych zebranych w wyniku skumulowania wartości inwestycji przeprowadzonych przez całą grupę badanych firm wykazuje podobieństwo do pokazanego już uprzednio wykresu otrzymanego dla zysku netto. Podstawową analogią jest wystąpienie maksimum w roku 2008, co zostało poprzedzone bardzo gwałtownym wzrostem. Następnie pojawia się sekwencja gorszych wyników, która w tym wypadku wskazuje wręcz na wystąpienie delikatnej tendencji spadkowej o zauważalnej amplitudzie wahań okresowych

Ostatni wykres (6) obrazuje dynamikę zmian charakteryzujących łączne zatrudnienie we wszystkich badanych spółkach w latach 2005–2012. Wykazuje on własną specyfikę, unikatową na tle pozostałych ilustracji. Procentowa zmiana pomiędzy wartościami odnotowanymi na początku i końcu odnotowanego okresu jest relatywnie najniższa, co nadaje powstałej krzywej „płaski” przebieg. Kształt ten przypomina swoim wyglądem wykres opisujący cykl ekonomicznego życia wyrobów: fazę rozruchu, dynamicznego rozwoju, dojrzałości, słabnącego popytu oraz – tak jak w tym wypadku – próby po-

Wykres 6. Zatrudnienie badanej grupy przedstawicieli sektora w latach 2005–2012 (według liczby osób)

Źródło: opracowanie własne.

nownego pobudzenia rynku. Może to świadczyć o konieczności wystąpienia wyraźnego impulsu prorozwojowego, który pozwoliłby na poprawę omawianego wskaźnika, gdyż obecny model biznesowy wyczerpał swój dotychczasowy potencjał generowania miejsc pracy.

3. DYNAMIKA ZJAWISK CHARAKTERYZUJĄCYCH STAN GRUPY BADANYCH PRZEDSIĘBIORSTW W BRANŻY BUDOWLANEJ – WNIOSKI I PODSUMOWANIA

Podsumowując przeprowadzoną analizę, można wskazać na szereg istotnych obserwacji i zależności mających wpływ na ocenę stanu dziesięciu wiodących przedstawicieli branży budowlanej. Najważniejsza z nich to istotny charakter roku 2008. Poza kategorią obrotów, dla wszystkich innych parametrów był to moment przełomowy. To wtedy odnotowywano wartości maksymalne, dochodziło do odwrócenia trendu (inwestycje zysk netto), względnie zmieniał się zakres obserwowanej dynamiki notowanych corocznie przyrostów wartości (aktywa, kapitały własne). Również jeśli chodzi o kategorię zatrudnienia, doszło w owym roku do wyraźnego przesilenia. W całym analizowanym okresie grupa badanych spółek dokonała bardzo spektakularnej akumulacji aktywów oraz radykalnie podniosła posiadane kapitały własne. Takie działania w połączeniu ze ścisłą kontrolą poziomu zatrudnienia mogą sugerować, iż przedsiębiorstwa, oczekując przedłużających się trudności na rynku, zdecydowały się na stosowanie strategii ukierunkowanej na przeczekanie

złych czasów dzięki zgromadzonym zasobom. Jest to postawa zachowawcza, jednak wobec skali zagrożeń związanych z wystąpieniem zjawisk kryzysowych w otoczeniu gospodarczym daje poczucie bezpieczeństwa i niesie duży stopień prawdopodobieństwa rozpoczęcia z sukcesem agresywniejszych działań, gdy tylko warunki okażą się bardziej sprzyjające. W ciągu ośmiu lat wewnętrzna struktura grupy dziesięciu konkurujących ze sobą dużych podmiotów branży budowlanej uległa jedynie nieznacznym zmianom – lider pozostał liderem, ostatnia spółka w rankingu również utrzymała zajmowane pierwotnie miejsce. Pozostałe przedsiębiorstwa awansowały bądź spadły o maksymalnie cztery poziomy, co jednak (poza przypadkiem PBG i Mostostalu) gruntownie nie zmieniało ich pozycji konkurencyjnej. Branża budowlana jako jedno z najważniejszych kół zamachowych gospodarki jest z pewnością przedmiotem godnym szczególnej uwagi. Jej słabość grozi poważnymi konsekwencjami w wielu innych sektorach. Należy mieć nadzieję, iż potencjał, jaki reprezentują opisane firmy, pozwoli im już wkrótce wkroczyć na drogę dalszego pomyślnego rozwoju.

BIBLIOGRAFIA

- Adamus W., Gręda A. (2005). *Wspomaganie decyzji wielokryterialnych w rozwiązywaniu wybranych problemów organizacyjnych i menedżerskich*, „Badania Operacyjne i Decyzje”, nr 2.
- Bauer K., Jedynak M., Jedynak P. (2010). *The Audit as the Tool of the Diagnosis of the Organization*, Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Praktyczna, Iwano-Frankowsk.
- Bauer K. (2011). *Sprawozdawczość finansowa, a możliwości zabezpieczania interesów stron postępowania upadłościowego* [w:] G.K. Świdorska (red.), *Wpływ zakresu ujawnianych informacji na zaufanie do rynków kapitałowych i organizacji gospodarczych*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, s. 265–281.
- Florek-Paszkowska A., Cymanow P. (2013). *Zarządzanie ryzykiem w przedsiębiorstwie produkcyjnym z zastosowaniem Analitycznego Procesu Sieciowego*, „Zarządzanie i Finanse. Journal of Management and Science”, vol. 11, nr 4, cz. 3.
- Gręda A. (2010). *Wpływ wybranych czynników na poprawę jakości produktów i wzrost efektywności zarządzania przedsiębiorstwem* [w:] S. Miklaszewski, B. Mikuła (red.), *Zarządzanie rozwojem przedsiębiorstw i instytucji*, Biuro Projektu Nauka i Gospodarka, Kraków, s. 399–412.
- Kutera M., Surdykowska S. (2009). *Kryzysy gospodarcze a wiarygodność sprawozdań finansowych*, Difin, Warszawa.
- Lipińska A. (2012). *Knowledge Management of Companies in the Information Society. Theory and Practice* [w:] C. Sołek (ed.), *Management Dilemmas in the Information Technology Era*, Wydawnictwo Wojskowej Akademii Technicznej, Warszawa, s. 130–141.

- Lista 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2005). „Rzeczpospolita”, nr 3700, 30.11.2005.
- Lista 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2006). „Rzeczpospolita”, nr 3977, 26.10.2006.
- Lista 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2007). „Rzeczpospolita”, nr 255 (7852), 31.10.2007.
- Lista 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2008). „Rzeczpospolita”, nr 256 (8157), 31.10.2008.
- Lista 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2009). „Rzeczpospolita”, nr 275 (8481), 24.11.2009.
- Lista 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2010). „Rzeczpospolita”, nr 252 (8763), 27.10.2010.
- Lista 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2011). „Rzeczpospolita”, nr 249 (9065) z dn. 25.10.2011.
- Lista 2000 największych przedsiębiorstw w Polsce* (2012). „Rzeczpospolita”, nr 249 (9369), 24.10.2012.
- Łasak P. (2011). *Konsekwencje globalnego kryzysu finansowego dla przedsiębiorstw i drogi wychodzenia – wybrane aspekty*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Informatyki w Krakowie”, nr 7, Kraków.
- Sierotowicz T. (2013). *Zastosowanie różnych koncepcji modeli biznesowych w praktyce biznesowej* [w:] E. Okoń-Horodyńska, R. Wisła, T. Sierotowicz (red.), *Problemy z tworzeniem zintegrowanej infrastruktury informatycznej i instytucjonalnej dla nauki i edukacji w Polsce*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa, s. 247–291.
- Trojak M. (2010). *Metody pomiaru efektywności banków* [w:] E. Miklaszewska (red.), *Bank na rynku finansowym*, Oficyna Wydawnicza Wolters Kluwer business, Warszawa, s. 271–276.
- Wielogórka, D. (2012). *Value Management Company in Turbulent Environment*, Publish House Education and Science, Praha.
- Zachorowska A., Wójcik-Mazur A. (2011). *Bank in Modern Financial System*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.